

Практичне заняття. 8.

Тема. Елементи VIA групи Періодичної системи.

Мета. Розглянути електронну будову атомів хімічних елементів VIA групи, способи отримання простих речовин, типові фізичні та хімічні властивості хімічних елементів, їх оксидів, гідроксидів та солей, а також основні області використання простих речовин та їх сполук.

Вступ.

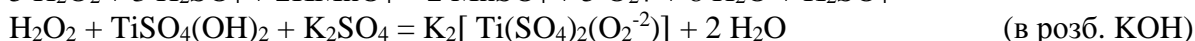
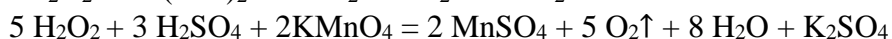
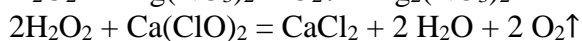
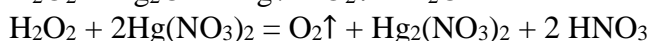
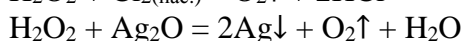
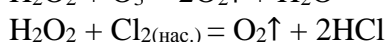
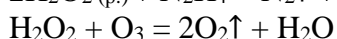
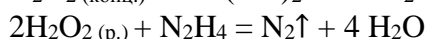
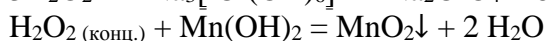
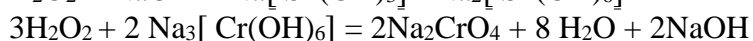
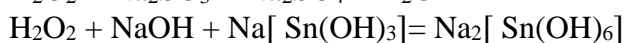
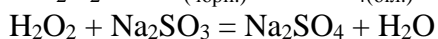
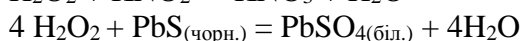
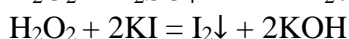
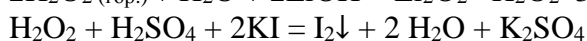
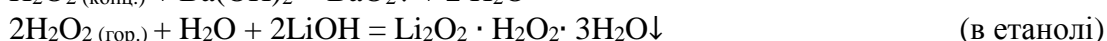
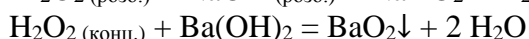
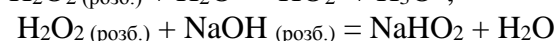
Шоста група Періодичної системи елементів складається з двох підгруп: А-підгрупи – Оксиген, Сульфур, Селен, Телур, Полоній, і В-підгрупи – Хром, Молібден, Вольфрам. В А-підгрупі виділяють підгрупу халькогенів (S, Se, Te), В-підгрупу називають підгрупою Хрому (Cr, Mo, W). Елементи В-підгрупи VI групи є металами, а до А-підгрупи входять як метали, так і неметали. Важливість знань про ці елементи для хіміка зумовлена їх практичною значущістю, а також тих матеріалів, що виготовляються з їх сполук.

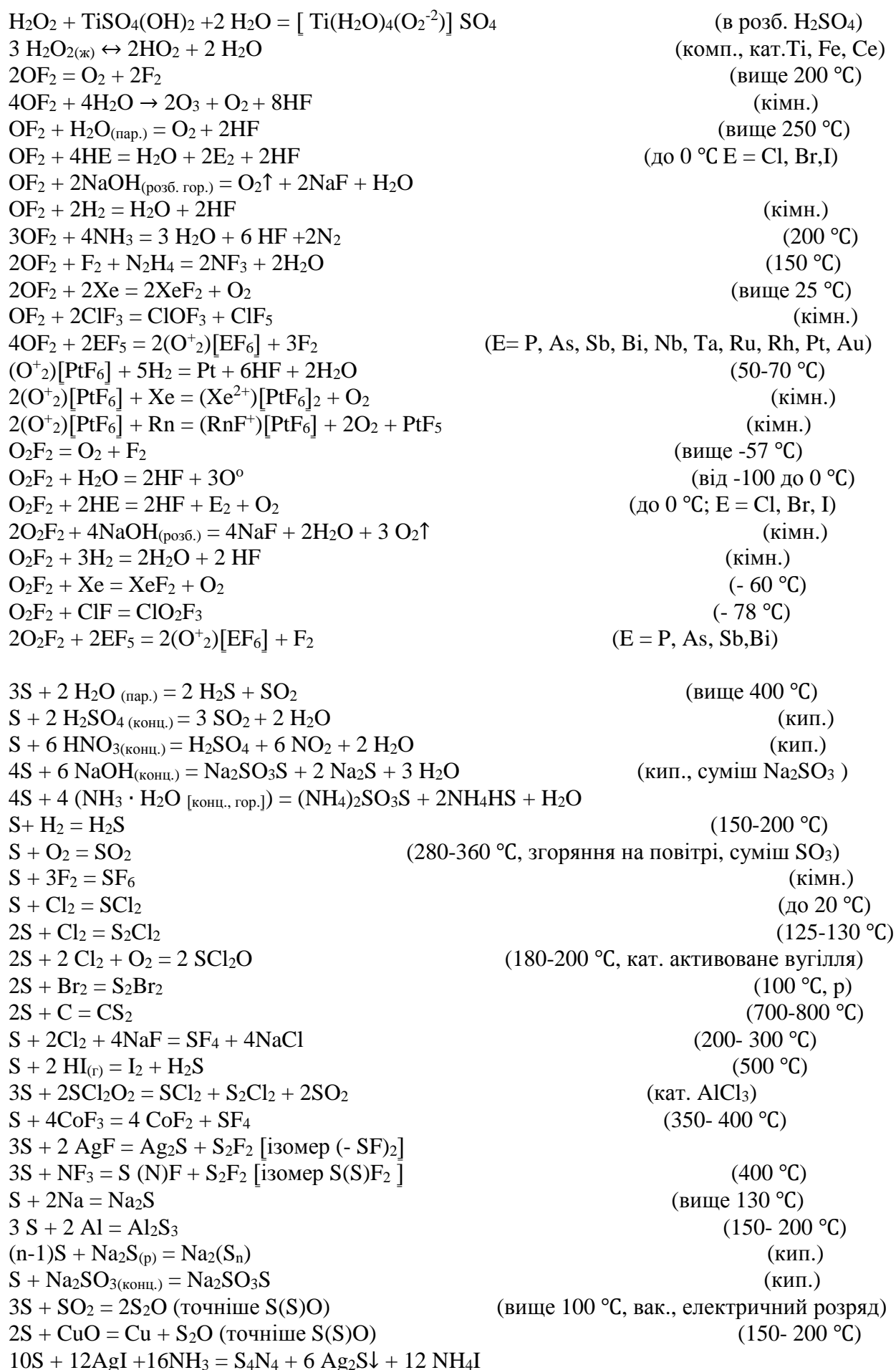
План.

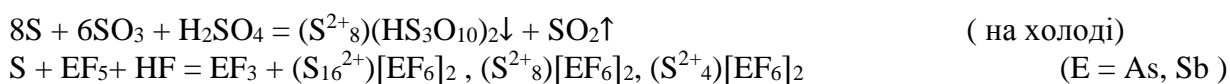
1. Оксиген.
2. Сульфур.
3. Підгрупа Селену: Селен, Телур, Полоній.

Зміст практичного заняття.

Найважливіші хімічні властивості елементів VIA-групи та їх сполук

Література.

1. Ахметов Н.С. Общая и неорганическая химия. Учеб. для вузов. – 4-е изд., испр. – Москва: Высш. шк., Изд.центр «Академия», 2001.– 743 с., ил.
2. Березан О.В. Збірник задач з хімії. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 320 с.
3. Неділько С.А., Попель П.П. Загальна й неорганічна хімія: задачі та вправи. Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 400 с.
4. Лидин Р.А. и др. Химические свойства неорганических веществ: Учеб. пособие для вузов. 3-е изд., испр. / Р.А.Лидин, В.А.Молочко, Л.Л.Андреева; Под ред. Р.А.Лидина. – М.: Химия, 2000. – 480 с.: ил. ISBN -724-1163-0
5. Кириченко В.І. Загальна хімія: Навчальний посібник. [для студ. інженер.–техн. спец. вищ. навч. закл.] / Віктор Іванович Кириченко; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист №14/18.2–1285 від 03.06.2005]. – Київ: Вища шк., 2005. –639с.: іл., 83 рис., 80 табл. – Інформаційне середовище: на поч. розд. – Контрол. запитання: після розд. – Структурно-логічні схеми: після розд. – Бібліогр.: с. 635 (22 назви). – ISBN 966-642-182-8.
6. Михалічко Б.М. Курс загальної хімії. Теоретичні основи: Навчальний посібник / Михалічко Борис Миронович; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист № 1.4/18-Г-1180 від 22.11.2006]. – Київ: Знання, 2009. – 548 с. - Бібліогр.: с. 511 (21 назва). – Предм. покажч.: с. 543–548. – ISBN 978-966-346-712-2.
7. Неорганическая химия: В 3 т. /Под редакцией Ю.Д.Третьякова. Т.1: Физико-химические основы неорганической химии: Учебник для студ. высш. учеб. заведений /М.Е.Тамм, Ю.Д.Третьяков; - М.: Издательский центр «Академия», 2004.-240 с. ISBN 5-7695-1446-9.
8. Неорганическая химия: В 3 т. /Под редакцией Ю.Д.Третьякова. Т.2: Химия непереходных элементов: Учебник для студ. высш. учеб. заведений /А.А.Дроздов, В.П.Зломанов, Г.Н.Мазо, Ф.М.Спиридонов. – М.: Издательский центр «Академия», 2004.-368 с. ISBN 5-7695-1436-9.
9. Неорганическая химия: В 3 т. /Под редакцией Ю.Д.Третьякова. Т.3: Химия переходных элементов. Кн.1 : Учебник для студ. высш. учеб. заведений /А.А.Дроздов, В.П.Зломанов, Г.Н.Мазо, Ф.М.Спиридонов. – М.: Издательский центр «Академия», 2007.-352 с. ISBN 5-7695-2532-0.
10. Неорганическая химия: В 3 т. /Под редакцией Ю.Д.Третьякова. Т.3: Химия переходных элементов. Кн.2 : Учебник для студ. высш. учеб. заведений /А.А.Дроздов, В.П.Зломанов, Г.Н.Мазо, Ф.М.Спиридонов. – М.: Издательский центр «Академия», 2007.-400 с. ISBN 5-7695-2533-9.
11. Загальна та неорганічна хімія у двох частинах: Підручник. Частина II [для студ. вищ. навч. закл.] / О.М. Степаненко, Л.Г. Рейтер, В.М. Ледовських, С.В. Іванов; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист № 212 від 03.06.1999]. – Київ: Пед. преса, 2000. – 784с.: іл., 125 рис., 63 табл. – Бібліогр.: с. 771 (28 назв). – Імен. покажч.: с.772–773. – Предметн. покажч.: с.774–783. – ISBN 955-7320-13-8.
12. Романова Н.В. Загальна та неорганічна хімія: Підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Неоніла Володимирівна Романова; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист №13710594 від 30.06.1995]. – Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 480с.: 54 рис., 30 табл. – Бібліогр.: с. 465 (25 назв). – Імен. покажч.: с. 466–467. – Предм. покажч.: с. 468–477. – ISBN 966-569-106-6.
13. Угай Я.А. Общая и неорганическая химия. – Москва: Высш. шк., 1997. – 527 с.

14. Самостійна робота студентів при вивченні хімії: навч. посіб. / Ю.В. Ліцман, Л.І. Марченко, С.Ю. Лебедєв.– Суми: Сумський державний університет, 2011. – 349 с. ISBN 978-966-657-338-7.
15. Методичні вказівки до практичних робіт з загальної хімії (для студентів усіх спеціальностей) (Уклад.: Т.М.Волох, Н.М.Максименко, В.В.Приседський, Л.І.Рубльова, С.Г.Шейко; Під ред. В.В.Приседського. – Донецьк: ДонНТУ, 2005. – 183 с.
16. Буря О.І., Повхан М.Ф., Чигвінцева О.П., Антрапцева Н.М. Загальна хімія: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002. – 306 с.

Запитання для самоперевірки.

1. Запишіть рівняння реакцій, за допомогою яких можна здійснити наступні перетворення:
  - а) $S \rightarrow H_2S \rightarrow Na_2S \rightarrow Na_2S_n \rightarrow SO_2 \rightarrow S$
  - б) $SO_2 \rightarrow NaHSO_3 \rightarrow Na_2SO_3 \rightarrow Na_2SO_4 \rightarrow NaHSO_4 \rightarrow Na_2S_2O_7$
  - в) $KMnO_4 \rightarrow O_2 \rightarrow Na_2O_2 \rightarrow H_2O_2 \rightarrow I_2$
  - г) $NaHSO_3 \rightarrow Na_2SO_3 \rightarrow Na_2S_2O_3 \rightarrow Na_2S_4O_6$.
2. Закінчіть рівняння реакцій, назвіть усі речовини:

$S + KOH \rightarrow$
 $S + KClO_3 + NaOH \rightarrow$
 $Bi_2S_3 + HNO_3 \rightarrow$
 $H_2S + Cl_2 + KOH \rightarrow$
 $O_3 + KI + H_2O \rightarrow$
 $H_2S + H_2SO_4 \rightarrow$
 $CuS + HNO_3 \rightarrow$
 $H_2Se + KMnO_4 + H_2SO_4 \rightarrow$
 $K_2S + Al_2S_3 \rightarrow$
 $O_2F_2 + KOH \rightarrow$
 $Na_2S_2O_3 + I_2 \rightarrow$
 $H_2S + SO_2 + KOH \rightarrow$
 $K_2O_2 + H_2O \rightarrow$
 $SO_2 + I_2 + H_2O \rightarrow$
 $KI + H_2O_2 \rightarrow$
 $FeCl_3 + Na_2SO_3 \rightarrow$
 $H_2SO_3 + I_2 + H_2O \rightarrow$
 $KMnO_4 \rightarrow$
 $S + HNO_3 \text{ (конц.)} \rightarrow$
 $SO_2 + Br_2 + H_2O \rightarrow$
 $SO_2 + KMnO_4 + H_2O \rightarrow$
 $H_2SO_3 + H_2S \rightarrow$
 $K_2Cr_2O_7 + Na_2SO_3 + H_2SO_4 \rightarrow$
 $Na_2S_2O_3 + HCl \rightarrow$
 $Na_2S_2O_3 + Cl_2 + H_2O \rightarrow$
 $Na_2S_2O_3 + Br_2 + H_2O \rightarrow$
 $Na_2S_2O_3 + I_2 \rightarrow$
3. Кисень, одержаний при термічному розкладі 36,75 г калій хлорату, пропустили через озонатор. При цьому 15 % газу перетворилось в озон. Розрахуйте: а) об'єм одержаної газової суміші (н.у.); б) об'ємну частку озону в одержаній суміші (%). (Відповідь: 9,58 л; 10,53 %).
4. Газ, одержаний при термічному розкладі калій нітрату масою 60,6 г, змішали з газом, одержаним при дії надлишку розчину натрій гідроксиду на цинк масою 97,5 г. Суміш привели до умов реакції. Визначте масу одержаного продукту за нормальних умов.

(Відповідь: 10,8 г).

5. Кисень, об'ємом 13,44 л, виміряний при температурі 20°C і тиску 170 кПа, помістили в озонатор і привели до умов реакції. Ступінь перетворення кисню в озон становив 40 %. Яку кількість речовини озону одержали? (Відповідь: 0,25 моль)
6. На спалювання 90 л суміші метану та водню витратили 135 л кисню, що містив домішки озону, об'ємна частка яких становила 10 %. Розрахуйте об'ємний склад вихідної суміші. Усі виміри проводились за однакових умов. (Відповідь: 64,5 л CH_4 та 25,5 л H_2).
7. Який об'єм сірководню (н.у.) потрібно витратити на взаємодію з 40 cm^3 розчину калій гідроксиду з масовою часткою лугу 6 % (густина 1,044 г/см^3), щоб утворилась: а) середня сіль; б) кисла сіль? (Відповідь: 501 мл; 1002 мл)
8. Газ, одержаний при обпалюванні 1,92 кг піриту, окиснили в контактному апараті киснем. Масова частка домішок у піриті становила 15 %. Продукт реакції окиснення розчинили у 21,2 кг розчину сульфатної кислоти з масовою часткою речовини 60 %. До одержаного розчину добавили надлишок розчину барій нітрату. Визначте масу осаду, що при цьому утворився. (Відповідь: 36,6 кг).
9. Натрій сульфід, необхідний для реакції з підкисленим сульфатною кислотою розчином калій дихромату із вмістом солі 41,16 г, одержали при пропусканні сульфур діоксиду крізь розчин натрій гідроксиду з масовою часткою лугу 20 % ($\rho = 1,2 \text{ г/мл}$). Який об'єм розчину лугу витратили на добування натрій сульфіду? (Відповідь: 140 мл)
10. На нейтралізацію олеуму масою 345 г витратили 1,75 дм^3 розчину калій гідроксиду з масовою часткою лугу 0,2 ($\rho = 1,2 \text{ г/мл}$). Розрахуйте кількість речовини сульфур триоксиду, що припадає на 1 моль сульфатної кислоти у вихідному олеумі (Відповідь: 0,5 моль).